

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 มีเนื้อหา ดังนี้

1. ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
2. ความหมายของหลักสูตร
3. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
5. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
6. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
7. บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
8. ครูกับการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
9. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หมวดงานเลือก
  - 9.1 ความเป็นมาของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
  - 9.2 ความสำคัญของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หมวดงานเลือก
  - 9.3 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หมวดงานเลือก ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประกอบด้วย จุดประสงค์ โครงสร้าง การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล
10. งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หมวดงานเลือก

ปัจจุบันชีวิตของคนเรามีความซับซ้อนมากขึ้น ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด การทำงานและการประกอบอาชีพจึงมีความจำเป็น เพราะงานอาชีพจะเป็นตัวกำหนดความอยู่รอด และคุณภาพของการดำเนินชีวิต แต่การได้มาในอาชีพในปัจจุบันมิใช่ของง่ายโดยเฉพาะอาชีพที่มีเกียรติ รายได้ดีและเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาเรื่องการเมืองอาชีพและการมีงานทำจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาจะต้องมีการปูพื้นฐานเรื่องอาชีพ การมีงานทำให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อให้ทุกคนมีความรู้ ความสามารถทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ สามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้เพียงพอที่จะดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้มุ่งเน้นการศึกษาริชาชีพทุกระดับและมีส่วนที่เป็นการประกอบอาชีพ ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ 3 ประการคือ ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน และปรับปรุงงานอยู่เสมอ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 งานเลือกประกอบด้วย งานประดิษฐ์และงานช่างกับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ในช่วงนี้เน้นงานที่เตรียมไปสู่อาชีพมากกว่างานเลือกประเภทอื่น จึงจัดไว้เป็นงานบังคับเลือก ได้มีการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นโดยการส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์ช่วยกันจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนให้สอดคล้อง และ เกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533) และจะต้องมีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์จึงควรมีความรู้และเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ หมวดงานเลือก เพื่อให้ นักเรียนเรียนวิชาที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและเป็นวิชาที่มีโอกาสนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในสภาพของคนได้มากที่สุด

ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ครูผู้สอน เป็นผู้ที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและจะต้องพัฒนาหลักสูตรซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้ที่จะพัฒนาจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางด้านความรู้ความคิด ดังที่

บลูม (Bloom และคณะ อ้างถึงใน อุตมพร จามรมาน, 2523) ได้จำแนก จุดมุ่งหมายทางการศึกษาในด้านพุทธิปริเขต (Cognitive Domain) หรือด้านความรู้ (Knowledge) ไว้ 6 ชั้น โดยเรียงจากการเกิดพฤติกรรมต่ำสุดถึงสูงสุด และพฤติกรรมแต่ละชั้นมีดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะและเรื่องทั่ว ๆ ไป การระลึกถึงวิธีการและกระบวนการ การระลึกถึงแบบงาน โครงสร้างหรือสภาพการณ์ เน้นกระบวนการจำมากที่สุด

1.1 ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifics) การระลึกถึงสิ่งเฉพาะ และชิ้นส่วนของสาระที่อยู่โดดเดี่ยว เน้นความหมายเชิงรูปธรรม

1.1.1 ความรู้ศัพท์เฉพาะ (Knowledge of Terminology) ความรู้ในเรื่องจำเพาะบางอย่าง และเรื่องที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

1.1.2 ความรู้ข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specific Facts) ความรู้ในเรื่องวันที่ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ฯลฯ เป็นสาระที่ถูกต้องและเฉพาะเจาะจงหรือปรากฏมากหรือน้อยอย่างชัดเจน และสาระเชิงประมาณ

1.2 ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Ways and Means of Dealing Specifics) ความรู้ในการจัดระเบียบ การศึกษา การตัดสินใจ การวิพากษ์วิจารณ์ วิธีการค้นคว้า ลำดับผลที่ได้ ไม่ต้องการให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยเนื้อหาแต่ต้องการให้นักเรียนเกิดความสำนึกอย่างเจียม ๆ

1.2.1 ความรู้เรื่องแบบแผนนิยม (Knowledge of Conventions) ความรู้ในเรื่องลักษณะของวิถีทางในการจัดการกระทำและการนำเสนอความคิด ปรากฏการณ์เพื่อการสื่อความหมายและความสอดคล้อง ผู้ทำงานในสาขาใช้ประโยชน์ แบบฉบับ การปฏิบัติ เรื่องราวและปัญหา

1.2.2 ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Trends and Sequence) ความรู้เรื่องกระบวนการ ทิศทาง การเคลื่อนที่ของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา

1.2.3 ความรู้เรื่องการจัดจำพวกและประเภท (Knowledge of Classifications and Categories) ความรู้เรื่องชั้นต่าง ๆ ชุด ส่วนการจัดเรียง

1.2.4 ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Criteria) ความรู้เรื่องเกณฑ์ตามข้อเท็จจริง หลักการ ความคิดเห็น และพฤติกรรมที่ได้รับการทดสอบหรือได้รับการตัดสิน

1.2.5 ความรู้เรื่องระเบียบวิธี (Knowledge of Methodology) ความรู้เรื่องวิธีสืบสวน เทคนิค กระบวนการที่ใช้สืบสวนปัญหาและปรากฏการณ์บางอย่างเน้นวิธีการมากกว่าความสามารถในการใช้วิธีการ

1.3 ความรู้เรื่องสากลและเรื่องนามธรรมในสาขาต่าง ๆ (Knowledge of the Universals and Abstractions in a Field) ความรู้เรื่องแผนและรูปแบบที่สำคัญ ๆ ที่ปรากฏการณ์และความคิดได้รับการจัดรวบรวมไว้ โครงสร้าง ทฤษฎี ข้อสรุปจัดอยู่ในระดับที่สูงสุดของความ เป็นนามธรรมและความซับซ้อน

1.3.1 ความรู้เรื่องหลักและข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of Principles and Generalizations) ความรู้เรื่องนามธรรมบางอย่าง ข้อสังเกต ปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรมซึ่งมีคุณค่าในการอธิบาย บรรยาย ทำนาย กำหนดการกระทำ หรือทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องที่สุดที่จะทำได้

1.3.2 ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of Theories and Structures) ความรู้เรื่องหลักการและข้อสรุปทั่วไป ความสัมพันธ์ซึ่งแสดงให้เห็นภาพพจน์ของเหตุการณ์ปัญหา หรือสาขาที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจน

2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึงประเภทของการเข้าใจ หรือการวัดความเข้าใจซึ่งแต่ละคนรู้ว่าควรสื่อความหมายอะไรและใช้เนื้อหาหรือความคิดอะไรมาสื่อความหมายอาจไม่ต้องอาศัยความสัมพันธ์กับ เนื้อหาอื่นหรือ เรื่องอื่นทั้ง เรื่องก็ได้

2.1 การแปล (Translation) เห็นได้จากความระมัดระวังและความถูกต้องในสิ่งที่สื่อความหมายจากภาษาหนึ่ง แบบฟอร์มหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แบบฟอร์มหนึ่ง การแปลได้รับการตัดสินได้โดยอาศัยความซื่อสัตย์และความถูกต้อง ภายใต้ขอบเขตเนื้อหาเรื่องเดิมได้รับการรักษาไว้ ถึงแม้ว่าแบบฟอร์มของการสื่อความหมายจะเปลี่ยนไปก็ตาม

2.2 การตีความ (Interpretation) การอธิบายหรือการสรุปเรื่องในการสื่อความหมาย การแปลเกี่ยวข้องกับนำมาใช้เป็นส่วน ๆ เพื่อสื่อความหมาย การตีความเกี่ยวข้องกับการจัดเรียงลำดับ การจัดเรียงระบบหรือให้ภาพพจน์ของเนื้อหาเสียใหม่

2.3 การสรุปอ้างอิง (Extrapolation) เป็นการขยายแนวโน้มหรือความโน้มเอียงเกินเลยจากข้อมูลออกไปเพื่อให้สามารถกำหนดความหมายอื่น ผลที่ตามมา บทแทรก ผล ฯลฯ เช่น ความสามารถในการสรุปผลงานโดยอาศัยอ้างอิงจากข้อความที่ชัดเจน ทักษะในการทำนายความต่อเนื่องของแนวโน้ม

3. การประยุกต์ (Application) การใช้ความเป็นนามธรรมในสถานการณ์รูปธรรมบางอย่าง ความเป็นนามธรรมอาจอยู่ในรูปความคิดทั่วไป กฎของกระบวนการหรือวิธีการสรุป ความเป็นนามธรรมอาจเป็นหลักเชิงเทคนิคความคิด และทฤษฎีที่ต้องจำและประยุกต์

4. การวิเคราะห์ (Analysis) การจำแนกการสื่อความหมายไปสู่หน่วยย่อย ๆ หรือส่วนย่อย ๆ เพื่อให้ได้ลำดับชั้นความคิดที่แสดงออกอย่างชัดเจน หรือความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่แสดงออกมาให้ชัดเจน การวิเคราะห์เช่นนี้เพื่อให้การสื่อความหมายแจ่มกระจ่างขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นว่าการสื่อความหมายจัดเรียงเรียงได้อย่างไรและวิธีการซึ่งได้รับการจัดแสดงผลของการกระทำ พื้นฐาน และการจัดเรียงเรียง

4.1 การวิเคราะห์หน่วยย่อย (Analysis of Elements) การชี้ถึงหน่วยย่อย ๆ ที่รวมในการสื่อความหมาย

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) การเชื่อมต่อและปฏิกริยาตอบสนองระหว่างหน่วยย่อยกับส่วนต่าง ๆ ของการสื่อความหมาย

4.3 การวิเคราะห์หลักการจัดระเบียบ (Analysis of Organizational Principles) ระบบองค์การ การจัดเรียงอย่างมีระบบและโครงสร้างซึ่งดึงการสื่อความหมายเข้าด้วยกัน รวมโครงสร้างที่เด่นชัด และโครงสร้างที่เป็นนัย รวมทั้งพื้นฐานการจัดเรียงเรียงที่จำเป็น และกลไกที่ทำให้การสื่อความหมายเป็นหน่วยเดียวกัน

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) การนำหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นเรื่องเดียวกัน กระบวนการทำขึ้นย่อย ๆ หน่วยย่อย ๆ ฯลฯ มาจัดเรียงและรวบรวมใน ทางที่ดำรงแบบแผนหรือโครงสร้างที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้นมาก่อน

5.1 ผลผลิตจากการสื่อความหมายเฉพาะ (Production of a Unique Communication) พัฒนาการของการสื่อความหมายซึ่งผู้เขียนหรือผู้พูดพยายามสื่อความคิด ความรู้สึกหรือประสบการณ์ของเขาไปยังผู้อื่น

5.2 ผลผลิตจากแผนงานหรือชุดเสนอเพื่อปฏิบัติการ (Production of a Plan, or Proposed set of operations) พัฒนาการของแผนการทำงานหรือโครงร่าง ของแผนการปฏิบัติงาน แผนตรวจสอบคล้องกับความต้องการของงานที่ต้องการให้นักเรียนทำเพื่อ พัฒนาตัวเขาเอง

5.3 การได้มาซึ่งชุดของความสัมพันธ์เชิงนามธรรม (Derivation of a set of Abstract Relations) พัฒนาการของชุดความสัมพันธ์เชิงนามธรรม อาจเพื่อ การจัดจำแนกหรือเพื่ออธิบายข้อมูล ปรากฏการณ์บางอย่างได้ การอนุมานข้อความและความ สัมพันธ์จากชุดของข้อความ เบื้องต้นหรือการนำเสนอด้วยสัญลักษณ์

6. การประเมินค่า (Evaluation) การตัดสินเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการ เพื่อจุดมุ่งหมายที่กำหนด การตัดสินเชิงปริมาณและคุณภาพภายใต้ขอบเขตของเนื้อหาและวิธีการให้ สอดคล้องกับเกณฑ์ การใช้การตัดสินตามมาตรฐาน เกณฑ์อาจถูกกำหนดโดยนักเรียนหรือบุคคลอื่น

6.1 การตัดสินตามเกณฑ์ภายใน (Judgments in Terms of Internal Evidence) การประเมินความถูกต้องของการสื่อความหมายจากหลักฐาน เช่น มีความถูกต้อง ตามตรรกวิทยา ความสอดคล้องและเกณฑ์ภายในอื่น ๆ

6.2 การตัดสินตามเกณฑ์ภายนอก (Judgments in Terms of Criteria) การประเมินวัตถุโดยอาศัยเกณฑ์ที่เลือกหรือจามา

การศึกษาพฤติกรรมทางด้านความรู้ของครูในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ หมวดงานเลือก ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ครูจะต้อง มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ได้ รู้จักการวิเคราะห์และสังเคราะห์ จึงสามารถ พัฒนาหลักสูตรได้

ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาด้านหลักสูตรได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้อย่างกว้างขวาง หลากหลาย และแตกต่างกัน ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973) กล่าวว่าหลักสูตรมีความหมาย 3 ประการคือ

ประการแรก หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตร ภาษาอังกฤษและหลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น ความหมายของหลักสูตรข้อนี้หมายถึง หลักสูตร เป็น วิชา ๆ

ประการที่สอง หลักสูตร หมายถึง เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่ ต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อ เข้า เรียนต่อในอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้หมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชา เข้าด้วยกัน

ประการสุดท้าย หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาวิชาส่วนหนึ่งและประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

โบแชมป์ (Beauchamp, 1964) ให้คำนิยามหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) หลักสูตรคือ การจัดเตรียมมวลประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายทางการ ศึกษาอย่างกว้าง ๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียน

ทาบ่า (Taba, 1962) หลักสูตรหมายถึง แผนสำหรับให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

สมิทร คุณานุกร (2526.) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือโครงการ ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมาย ทางการศึกษาที่กำหนดไว้

ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2526) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตในทิศทางที่พึงประสงค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527) กล่าวถึงหลักสูตรว่าหมายถึง ประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ปรารถนา และหลักสูตรที่ได้นั้นควรจะต้องเป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน อันสอดคล้องกับความต้องการของชีวิตที่เหมาะสมที่สุดได้แก่

1. สภาพ เศรษฐกิจ
2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการศึกษา
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม
4. สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
5. สภาพทางการเมือง การปกครอง
6. สภาพทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมและคุณธรรม

อัคร บัวศรี (2531) ให้นิยามของหลักสูตรว่า เป็นประสบการณ์ทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ อย่างดีที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (มปป.) หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสมและประกอบด้วย กระบวนการเรียนการสอน การบริหาร การจัดกิจกรรม รวมทั้งเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ

จากนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดจึงพอสรุปความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง เอกสารหลักสูตร และประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน การบริหารหลักสูตร เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เป็นเรื่องสำคัญ เพราะหลักสูตรแกนกลางซึ่งแม้จะเป็นสิ่งจำเป็นแต่ก็ยังมีข้อบกพร่องบางประการ เช่น ไม่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนทำให้ละเลยมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งอันพึงอนุรักษ์ของท้องถิ่น (สุนทร สุนันท์ชัย, 2512) ดังนั้นจึงมีผู้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง บรรดาประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เรื่องราวหรือ เนื้อหาสาระซึ่งจะเป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน อันเนื่องจากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือ การตอบสนองความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นอย่างเป็นกระบวนการ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, มปป.)

หลักสูตรท้องถิ่น คือ หลักสูตรที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นมาสอนนอกเหนือจากหลักสูตรที่กรม วิชาการจัดทำขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2520)

หลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น หมายถึง ส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่กระทรวง ศึกษาธิการ เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการจัดทำข้อกำหนดในโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคาลอดจนสามารถ พัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเองครอบครัวและท้องถิ่นได้ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533ก)

หลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียดเนื้อหา แผนการสอน สื่อการเรียน การสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมี ความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพและ สังคมอย่างลึกซึ้งและนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต อาชีพและสังคมให้ดียิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, มปป.)

สรุปได้ว่าหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาสอนนอกเหนือจากที่กรมวิชาการ จัดทำขึ้นโดยยึดสภาพท้องถิ่น ปัญหาและความต้องการจำเป็นของท้องถิ่นเป็นหลักในการจัดทำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้

ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

วิชาการต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันก้าวหน้าไปมาก มีหลายสิ่งหลายอย่างที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้เพื่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แต่ท้องถิ่นในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศย่อมมีลักษณะภูมิประเทศชีวิตความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ศิลปะ วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ แยกต่างกันไป (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2521) ฉะนั้นการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตร เดียวทั่วประเทศย่อมจะมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการคือ

1. การใช้หลักสูตร เดียวกันทั่วประเทศย่อมไม่มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงที่เป็นอยู่
2. ทำให้ละเลยต่อมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งอันพึงอนุรักษ์ของท้องถิ่น ทำให้มีการลืมนสิ่งที่มีค่าในท้องถิ่น
3. ไม่เป็นการสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการผลิตอาชีพที่แตกต่างกันออกไป (มาโนชญ์ บุญยานุวัตร, 2521) จากจุดอ่อนของหลักสูตรประถมศึกษา 2503 ในด้านการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการท้องถิ่นจึงทำให้เกิดความจำเป็นในการที่จะแก้ไขปรับปรุง ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาหลักสูตรขึ้นมาทำหน้าที่และรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรระดับต่ำกว่าปริญญาตรีโดย เฉพาะและกำหนดให้เขตการศึกษารับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น (อรุณ บุญสวัสดิ์, 2521) การที่จะสร้างเสริมรากฐานของระบบของการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยนั้นจำเป็นจะต้องกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง การดำเนินงานที่สำคัญอัน เป็นพื้นฐานของอาชีพซึ่งมีผลระยะยาวก็คือ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมจริงอยู่แม้ใน เรื่องนี้ ประเทศไทยจะมีลักษณะองค์ประกอบส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันก็ตาม แต่ก็แตกต่างกันในรายละเอียด โดยเฉพาะระดับขั้นการพัฒนาในแต่ละท้องถิ่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ หลักสูตรจึงมีส่วนที่ทุกคนจะต้อง เรียนรู้อย่างเดียวกัน เพื่อ เอกภาพของชาติแต่ก็จะต้อง เรียนรู้ความแตกต่างในรายละเอียด เฉพาะท้องถิ่น ผู้เรียนควรรู้ เรื่องซึ่ง เป็นลักษณะ เฉพาะในท้องถิ่นของคนซึ่งส่วนกลางไม่ได้ระบุไว้ ผู้เรียนจะต้อง เรียนรู้สิ่งที่เป็นจุดอ่อนในท้องถิ่น เพื่อ เสริมสร้าง การเรียนรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม ที่ตรงตามจุดหมายของการศึกษา การที่จะให้ผู้เรียนรัก ภูมิใจและส่งเสริมความ เจริญให้แก่ท้องถิ่นของคนได้ จึงจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องทราบ เรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาและ สภาพของท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน (สวัสดิ์ จงกล, 2521) ส่วนเนื้อหาของหลักสูตร ให้มีส่วนหนึ่งที่ทุกคน เรียน เหมือนกัน ในสาระสำคัญเพื่อความเป็นไทยร่วมกัน และ เหมาะสมกับความต้องการของ

ท้องถิ่น และในการจัดทำเอกสารหลักสูตรอันได้แก่ ประมวลการสอน แบบเรียนควรให้ท้องถิ่น เป็นผู้จัดทำโดยความร่วมมือของศึกษาธิการ เขตและควรงดตั้งหน่วยงานในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมา โดยถือหลักการกระจายอำนาจความรับผิดชอบ เพื่อเสริมสร้างให้ท้องถิ่นมีกำลังคน กำลังความรู้ที่จะตัดสินใจปัญหาทางวิชาการของเขาให้รับกับข้อเท็จจริงมากที่สุด (ลีปนันท เกตทัต, 2518) ให้ท้องถิ่นอันมีเขต จังหวัด วิทยาลัยครู เทศบาล อำเภอหรือโรงเรียน ควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ตั้งแต่หลักสูตรแม่บท เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอนและการนิเทศติดตามผลให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (สมพงษ์ พลเสสุรย์, 2521) การนำหลักสูตรไปใช้ควรจะปรับ เพิ่มหรือลดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ส่วนที่นำไปปรับส่วนใหญ่คือ แผนการสอนซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลง ลด เพิ่ม ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ส่วนคู่มือครู เอกสารประกอบการเรียนของนักเรียนและ เอกสารเกี่ยวกับการประเมินผลนั้นจะใช้ของส่วนกลางทั้งหมด และเพิ่มเติมของท้องถิ่น เข้าไปอีกตามความเหมาะสม (อาคม จันทรสุนทร, 2520) ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรนั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม แนวความคิดและผลงานวิจัยทางด้านจิตวิทยา ความก้าวหน้าทางวิชาการและบทบาทของสถาบันการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน (ระวีวรรณ ศรีศรีรามศรี, 2526) และในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากจึงทำให้สภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมจะทำให้หลักสูตรที่มีอยู่เดิมเกิดความล้าหลัง ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้เป็นเหตุให้เกิดความจำเป็นในการแก้ไขปรับปรุงมีสาเหตุที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (สงัด อุทรานันท์, 2532) หลักสูตรเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ หลักสูตรที่ดีควรตอบสนองต่อสังคมและเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (สุมิตร คุณานุกร, 2526) ในการสร้างหลักสูตรสมควรอย่างยิ่งที่จะให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร เป็นบางวิชาที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น และนำเนื้อหาวิชาในหลักสูตรไปตีความเพื่อความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (ประจักษ์ พัฒนเจริญ, 2520)

แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม จึงกำหนดนโยบายส่วนรวมของการศึกษาไว้เพื่อมุ่งพัฒนาสังคมโดยมีนโยบายว่า พัฒนาเยาวชนและประชาชนให้มีคุณสมบัติและประสิทธิภาพมีความเป็นพลเมืองดีของชาติ เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติ มีความสำนึกที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อป้องกันประเทศและสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติบ้านเมือง พร้อมทั้งส่งเสริมทางกระบวนการทางการศึกษา ที่มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบัน ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาเป็นศูนย์กลางการบริการชุมชนทางวิชาการ และมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในชนบท (สนอง เครือมาก และ วิสิฐ วงศ์จิตราทรร, 2532) โดยจะปรับปรุงการศึกษาให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยจัดระบบการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนรู้แต่ละระดับและประเภทของการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในแต่ละท้องถิ่นโดยสนองความต้องการของสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจของท้องถิ่นและของประเทศ

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 ได้กำหนดนโยบายการศึกษาระดับประถมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษามีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชนบททั้งนี้จะต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้โดยเปลี่ยนหลักสูตรแบบเรียน วิธีสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน ระบบการวัดผลและการนิเทศการศึกษาให้สนองความต้องการของบุคคล ท้องถิ่นและประเทศชาติ

หลักการสำคัญและโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่กล่าวไว้เกี่ยวกับท้องถิ่นคือ เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันแต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษาได้กำหนดไว้ว่า การจัดประมวลประสบการณ์ให้เรียนนั้นยึดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็กและความเหมาะสมของท้องถิ่น เป็นสำคัญ สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียนควรยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียนและผู้สอนใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2520)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จึงกำหนดหลักการสำคัญในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพโดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และยังสามารถกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรโดยจัดประมวลประสบการณ์การเรียนรู้จากความยึดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็กและความเหมาะสมกับท้องถิ่นเป็นสำคัญ ในด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรกำหนดให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่นและใช้เทคนิควิธีสอนที่จะทำให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพและเอื้ออำนวยต่อการนำไปใช้นั้นในระดับท้องถิ่นมีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสามารถที่จะดำเนินการได้โดยจัดหลักสูตรและเนื้อหาสาระวิชาที่จะสอนให้แตกต่างกันตามสภาพพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ซึ่งจัดทำได้หลายลักษณะประกอบด้วย ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับหรือเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหา พัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดทำรายวิชาใหม่

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอนซึ่งมีนักการศึกษาในประเทศและต่างประเทศได้เสนอขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรดังต่อไปนี้

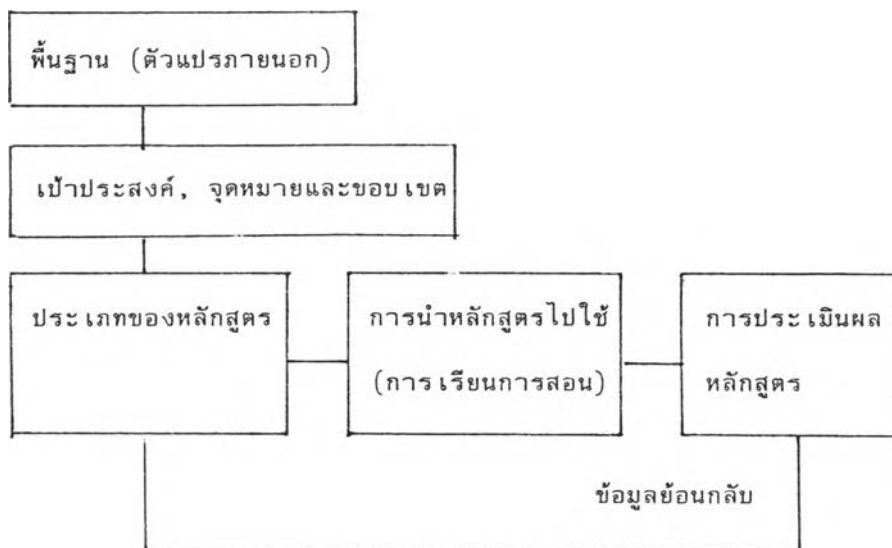
ไทเลอร์ (Tyler, 1950) ได้เสนอแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. เราจะทราบได้อย่างไรว่า ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว

ทาบ (Taba, 1962) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) เสนอรูปแบบในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ขั้นตอนหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาต่างประเทศ ได้ค้นคิดแนวทางเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในประเทศของตน โดยคำนึงถึงสภาพความแตกต่างของแต่ละสังคม ความต้องการของคนในสังคมก็แตกต่างกันไปด้วย จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวนี้ นักการศึกษาไทยจึงได้ถือ เป็นภาระกิจสำคัญในการที่จะพัฒนาหลักสูตรและได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

สมิตร คุณานุกร (2526) กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชา และประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

ระวีวรรณ ศรีครามครัน (2526) กล่าวถึง งานในด้านการพัฒนา ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญอยู่ 5 ประการ ซึ่งความเกี่ยวข้องและต่อเนื่องกัน ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์สภาพของปัจจุบัน
2. การกำหนดจุดประสงค์หรือจุดหมาย
3. การวางแผนหรือกำหนดทิศทาง เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
4. การดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์
5. การประเมินผล

อ่ำรง บัวศรี (2531) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรในความหมายของการจัดทำหลักสูตรแม่บทมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. การกำหนดจุดหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การเลือก เนื้อหาวิชา
6. การจัดทำวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
7. การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้
8. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
9. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

สังค อุทรานันท์ (2532) ได้เสนอขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัด และประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

จากแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรจากนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอสรุปขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งได้มาจากการสำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำไปกำหนดจุดมุ่งหมายหรือกำหนดวัตถุประสงค์ต่อไป
2. การดำเนินการคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายนั้น
3. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน การจัดทำวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
4. การนำหลักสูตรไปใช้ การกำหนดวิธีการประเมินผลเพื่อที่จะได้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดให้กับผู้เรียนนั้น บรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาหรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลนี้ จะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จัดขึ้นเพื่อสนองหลักการที่ว่า เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นประโยชน์กับการดำรงชีวิตและเพื่อสร้างเอกภาพของชาติ ฉะนั้นหลักสูตรจึงกำหนดโครงสร้างเนื้อหาสาระอย่างกลาง ๆ บางเรื่องยังไม่มีความละเอียดเพียงพอต่อท้องถิ่นในการนำไปใช้ จึงเป็นหน้าที่ของท้องถิ่นที่จะต้องนำหลักสูตรไปพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นต่อไป

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรระดับชาติมาจัดทำในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมของท้องถิ่น อาจดำเนินการในระดับ เขตการศึกษา ระดับจังหวัดระดับอำเภอหรือระดับโรงเรียนก็ได้ การดำเนินการทุกระดับควรมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน เป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่แท้จริงภายในสังคมที่จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรกลางหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาเสริมนั้น ควรจะให้บรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตรกลางให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นหรือการจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นใหม่

ขั้นที่ 5 ดำเนินการใช้หลักสูตรตามที่ได้ปรับขยายไว้แล้วโดยมีการนิเทศติดตามผลการใช้อย่างใกล้ชิด

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 7 ทำการปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรว่าสมควรจะได้มีการแก้ไขตรงจุดไหนจึงจะทำให้หลักสูตรเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาในสังคมเมืองและสังคมท้องถิ่นให้มากที่สุด

สุมิตร คุฎาบุตร (2526) ได้เสนอแนะกระบวนการและวิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ ควรจะเลือกบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์หลาย ๆ ด้าน เป็นกรรมการและควรจะให้ครูร่วม เป็นกรรมการด้วย

2. การจัดตั้งอนุกรรมการ เพื่อแบ่ง เบางานที่คณะกรรมการปฏิบัติอยู่และอนุกรรมการ ควรจะเป็น เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาประจำจังหวัด

3. การศึกษาและวิจัย เพื่อหาข้อมูล คณะกรรมการและอนุกรรมการควรดำเนินงาน หาข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ข้อมูล เกี่ยวกับหลักสูตรในระดับชาติ

3.2 ข้อมูล เกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละ เขตการศึกษา

3.3 ข้อมูล เกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่ได้จัดทำขึ้นมา แล้วในอดีต

3.4 ข้อมูล เกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดในการ เรียบการสอนของแต่ละ เขตการศึกษา

4. กำหนดข้อตกลง เบื้องต้น คณะกรรมการควรตกลงกัน เกี่ยวกับรายละเอียด ใน รูปแบบของประมวลการสอนและ เวลาในการดำเนินงาน

5. การประชุม เพื่อดำเนินงาน

บันลือ พฤกษ์วัน (2531) มีความเห็น ว่า หลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น ควรจะมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่การนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดทำ เป็นหลักสูตรท้องถิ่นจนถึงการนำไป ปฏิบัติซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง โดยการพิจารณา จุดประสงค์ หลักการและเนื้อหา

2. ศึกษาแผนการสอนแกนกลาง

3. ศึกษาสื่อการเรียนแกนกลาง

4. การจัดทำแผนการสอนท้องถิ่น โดยปรับปรุงแนวการสอนแกนกลางโดยอาศัย

ข้อมูลท้องถิ่นเป็นหลัก ในขั้นนี้ควรสร้างบท เรียบและแผนการสอนของท้องถิ่นให้เหมาะสม

5. ปฏิบัติการสอน ครูผู้สอนทำการสอนตามแผนการสอนท้องถิ่น

ระวีวรรณ ศรีครามครัน (2526) กล่าวว่า iva การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น จำเป็นจะต้องศึกษาปัญหาและสภาพปัจจุบันของท้องถิ่น เพื่อนำมา เป็นข้อมูลในการพิจารณา ร่วมกับ หลักสูตรระดับชาติสำหรับจัดทำวัตถุประสงค์และโครงการสอนในลักษณะกว้าง ๆ ให้สอดคล้องกับ สภาพของท้องถิ่นซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. คณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ควรประกอบด้วย บุคลากร ซึ่งมีความ เข้าใจสภาพของปัญหาความต้องการและลักษณะ เฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ

2. กำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งควรกำหนดไว้ อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถปรับใช้ในโรงเรียนได้และควรคำนึงถึงการ เปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ด้วย

3. การวางแผนงานและจัดทำโครงสร้างหลักสูตร เป็นการกำหนดรายละเอียดของ หลักสูตรจัดทำเอกสารหลักสูตร การแนะแนวหลักสูตร อบรมผู้บริหาร ครูและจัดทำโครงสร้าง เนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

4. การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานให้คำแนะนำ ช่วยเหลือสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ เผยแพร่หลักสูตร เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูสามารถ นำหลักสูตรไปปรับใช้ได้

5. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นสอดคล้องกับ นโยบาย เป้าหมายและจุดประสงค์หรือไม่ โดยพิจารณาจากผู้ใช้หลักสูตร นักเรียนตลอดจน สภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2520) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสนอง ความต้องการของท้องถิ่นไว้ว่า ควรให้ผู้รู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นรู้วิธีคิดจิตใจ ข้อเท็จจริงของท้องถิ่นและส่วนกลางพร้อมกันไป ซึ่งควรจะได้แก่ศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา ศึกษานิเทศก์จังหวัด เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาทั่ว ๆ ไปตลอดจนครูผู้ทำการสอนอยู่ใน ท้องถิ่นนั้น ๆ ช่วยกันพิจารณาว่าหลักสูตรแกนกลาง เมื่อนำไปใช้ในท้องถิ่นจะเอาส่วนใดตอนใด มาใช้จึงจะ เหมาะสมจะต้องทำอะไร เพิ่มหรือ เสริมขึ้นมาตามที่ท้องถิ่นต้องการ โดยยึดหลักในการ พัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ดังนี้

1. เขตการศึกษาหรือคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายดำเนินการ เปลี่ยนแปลง เนื้อหา สารให้เหมาะสม เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น

2. เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านประกอบ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้

3. วิธีการสอนเฉพาะเรื่อง ควรจัดเป็นขั้นตอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

4. การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ คู่มือครู หนังสืออ่านประกอบ นำประสานสัมพันธ์กับความเข้าใจข้อแตกต่างที่เอาไปดัดแปลงใช้

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2533 ก) ได้กำหนดกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นดังมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรต่าง ๆ ปัญหาความต้องการและสภาพทั่วไปของนักเรียน ครู ประชาชน ผู้ปกครอง ฯลฯ

2. วิเคราะห์ข้อมูลนำผลมาเสนอแนะการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ให้เห็นความสำคัญของเนื้อหา บังคับสนับสนุน ฯลฯ

3. กำหนดความเหมาะสมกับนักเรียน เช่น วัตถุประสงค์ วิชา ความยากง่าย ผู้ปกครองท้องถิ่นและชาวบ้านเมือง

4. กำหนดความเหมาะสมในระดับชั้น เช่น ลำดับความต่อเนื่อง ความเป็นพื้นฐาน ฯลฯ

5. กำหนดความคิดหลักหรือผลรวมที่นักเรียนจะได้รับ เมื่อเรียนหน่วยหรือเรื่องหรือรายวิชา

6. ร่างรายวิชา ... เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ รหัส ฯลฯ

7. วิเคราะห์บททวนร่างรายวิชา ... โดยบททวนหลักการข้อ 1-6

8. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาหรือเรื่อง ... เช่น ผู้สอน สถานประกอบการ สื่อ สภาพแวดล้อม ตลอดจนข้อจำกัดต่าง ๆ

9. คำนึงถึงปัจจัยองค์ประกอบเกื้อหนุนกระบวนการเรียนการสอน เช่น สื่อ คู่มือครู การวิจัย แผนแนะ วัสดุ ข้อมูล การนิเทศ ฯลฯ

10. นำร่าง ... ไปทดสอบ ทดลอง ลองใช้เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนา

เมื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นแล้วครูต้องดำเนินการอีก 2 ประการคือจัดกระบวนการเรียน การสอนให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นและ ให้ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนช่วยในการเรียนของนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2533 ก) ได้กำหนดลักษณะและขั้นตอนในการ พัฒนาหลักสูตรให้ตามความต้องการของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการ ของท้องถิ่น โดยไม่ตัดหรือเปลี่ยนแปลงจุดประสงค์ คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาและคาบ เวลา เรียนตามที่หลักสูตรแม่บทกำหนดไว้ในหลักสูตรมีขั้นตอนการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนดังนี้

- 1.1 ศึกษาผลที่ได้จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดและแนวทางแก้ไข
- 1.2 ศึกษาหลักสูตรแม่บท แล้วกำหนดโครงสร้างเนื้อหาที่จะสอน
- 1.3 จัดทำแผนการสอนโดยให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการและ เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

2. การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ได้แก่ การเพิ่ม ลด ปรับรายละเอียด เนื้อหา/หัวข้อจากคำอธิบายของกลุ่มประสบการณ์หรือคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบ เวลา เรียน เปลี่ยนแปลงแต่ประการใดมีขั้นตอนในการปรับรายละเอียด เนื้อหาหลักสูตรดังต่อไปนี้

- 2.1 ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและคาบ เวลาเรียนที่กำหนดไว้ใน คำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรแม่บท
- 2.2 กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่จะลด เพิ่มหรือรับจากประเด็นที่ได้ จากการวิเคราะห์
- 2.3 นำเอารายละเอียดที่ได้จากข้อ 2 ไปปรับเข้าในโครงสร้าง ขอบข่าย ของเนื้อหาแต่ละกลุ่มประสบการณ์/รายวิชา สำหรับจัดทำแผนการสอนต่อไป
- 2.4 พิจารณาปรับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ให้สอดคล้องกับ เนื้อหาที่เพิ่ม ลดหรือปรับนั้น

3. การจัดทำเนื้อหาวิชา รายวิชาใหม่ เป็นการจัดเนื้อหาวิชา รายวิชาขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้โดยเนื้อหาวิชา รายวิชาที่สร้างขึ้นใหม่จะต้องไม่เป็นเนื้อหาหรือรายวิชาที่ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาหรือรายวิชาที่มีอยู่ในหลักสูตรอยู่ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ กลุ่มวิชาเดียวกันหรือต่างกลุ่มกันและไม่ว่าจะเป็นวิชาบังคับแก่น วิชาบังคับเลือกหรือวิชาเลือกเสรี

ตั้งขั้นตอนการจัดทำเนื้อหาวิชา รายวิชาเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์และโครงสร้างของกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์จากหลักสูตรแม่บท เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาจัดทำ

3.2 ศึกษาผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการจัดการการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหา

3.3 กำหนดจุดประสงค์ของเนื้อหาวิชา รายวิชาโดยขั้นตอนดังนี้

3.3.1 วิเคราะห์จากปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น สำหรับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน โดยระบุปัญหา ความต้องการของท้องถิ่นซึ่งได้แก่ สิ่งที่ต้องการให้รู้ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดและเงื่อนไขต่าง ๆ (ถ้ามี)

3.3.2 เขียนจุดประสงค์ให้ครอบคลุมกับสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ทั้ง 4 ด้าน (ความรู้ ทักษะ เจตคติและกระบวนการ) รวมทั้งสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์ด้วย

3.3.3 จุดประสงค์ที่ดีต้องบอกสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อเรียนจบรายวิชานั้นไม่ใช่การดำเนินงานหรือกิจกรรม

3.4 กำหนดเนื้อหาวิชาโดยการวิเคราะห์จุดประสงค์ซึ่งระบุค่าหลักของจุดประสงค์ รายวิชา ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และส่วนที่เป็นลักษณะ (สิ่งที่ต้องการให้ฝึก)

ลักษณะของเนื้อหาที่ดี

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา
2. ประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ
3. เหมาะสมกับวัยและพื้นความรู้ของผู้เรียน

4. เหมาะสมกับคาบ เวลา

5. ไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ ระบอบ การปกครองตามหลักประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ เป็นประมุขและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี

3.5 กำหนดคาบ เวลา เรียนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพคาบ เวลา เรียน ไม่เกิน 50 คาบ/งาน สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษตามความเหมาะสมกับ เนื้อหาที่กำหนด แต่ไม่เกิน 600 คาบ/ปี

3.6 เขียนคำอธิบายรายวิชาให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท โดยให้ระบุแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชา

3.7 จัดทำเอกสารชี้แจงรายละเอียดประกอบคำอธิบายรายวิชาเกี่ยวกับ เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

3.8 เมื่อท้องถิ่นได้ดำเนินการตามข้อ 1-7 แล้วให้ส่งเอกสารในข้อ 6 และ 7 ให้แก่คณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา (ศสว.เขต) พิจารณานุมัติ

3.9 เกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติรายวิชาที่ท้องถิ่นจัดทำประกอบด้วย เกณฑ์ ต่าง ๆ ดังนี้คือ

3.9.1 สอนองและสอดคล้องกับหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของ หลักสูตรแม่บท

3.9.2 เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความรู้ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ หรือกลุ่มวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรทั้ง 3 ระดับที่กำหนดไว้

3.9.3 สอดคล้องและสนองต่อสภาพ เศรษฐกิจ สังคมและความต้องการ ของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3.9.4 มีความสมบูรณ์และความพร้อมเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการจัด การเรียนการสอนทั้งในด้านปัจจัย กระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบ

3.9.5 เป็นผลผลิตจากการนำข้อมูลในระดับท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียน การสอนทั้งในด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนและ เทคนิควิธีสอน

3.9.6 ไม่เป็นรายวิชา เนื้อหาวิชาที่ซ้ำซ้อนกับรายวิชาหรือ เนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรแม่บท

3.9.7 ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวโดยตรงหรือพาดพิงในลักษณะที่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย ศิลธรรม และไม่กระทบกระเทือนกับความมั่นคงของประเทศ

3.9.8 มีรูปแบบและวิธีการเขียนสอดคล้องและเป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

4. การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ซึ่งอยู่ในกรณีของการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น ในลักษณะที่ 3 และ 5 เป็นการเลือกใช้ปรับปรุงสื่อที่มีอยู่แล้วและการจัดทำสื่อชิ้นใหม่ สื่อการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง หมายถึง

หนังสือ ได้แก่ หนังสือที่กำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนการสอนรายวิชาหนึ่งวิชาโดยเฉพาะมีเนื้อหาตรงตามที่ระบุไว้ในรายวิชานั้น ๆ อาจจะมีลักษณะ เป็นเล่มหรือเป็นชุดก็ได้

แบบฝึกหัด ได้แก่ สื่อการเรียนสำหรับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยเสริมให้เกิดทักษะและความแตกฉานในบทเรียน

หนังสือประสบการณ์ ได้แก่ หนังสือเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องก็ได้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แบ่งเป็น 4 ประเภทคือ

1. หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียนโดยถือว่ากิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอ้างอิงหลักสูตรซึ่งมีความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของนักเรียน สำหรับให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

3. หนังสืออุเทศ เป็นหนังสือสำหรับค้นคว้า อ้างอิงเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยมีการเรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการ

4. หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและศีลธรรม ให้ความรู้ มีคติและมีสาระประโยชน์มุ่งส่งเสริมให้ผู้อ่าน เกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน

คู่มือครู ได้แก่ เอกสารแนะนำครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

คู่มือการเรียนการสอน ได้แก่ เอกสารหรือหนังสือสำหรับครูและนักเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน ประกอบด้วย เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีขั้นตอนดังนี้

1. การปรับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว ท้องถิ่นควรจะได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 วิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์ คำอธิบายรายวิชา และคาบเวลาเรียนที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรว่ารายวิชานั้นมีลักษณะสำคัญอย่างไร มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ เจตคติและค่านิยมอย่างไร มีขอบข่าย เนื้อหาเพียงใดและมีคาบเวลาเรียนเท่าใด เพื่อจะได้กำหนดสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.2 สืบค้นรวบรวมสื่อ เอกสารหรือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ร้านจำหน่ายหนังสือ ห้องสมุด ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตร

1.3 วิเคราะห์สื่อ เอกสารหรือหนังสือที่สำรวจได้ตามข้อ 2 เพื่อพิจารณาว่าสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใดโดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

1. การสนองจุดประสงค์ของหลักสูตร มีเนื้อหาตามที่ปรากฏในคำอธิบาย คำอธิบายรายวิชา ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ เจตคติและค่านิยม การนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
  2. ความเหมาะสมของเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาไม่ล้าสมัย เหมาะสมกับเวลาเรียน ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น
  3. ความเหมาะสมในการเสนอเนื้อหา เรียงลำดับเนื้อหาดีไม่สับสน คำอธิบายความชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ตัวอย่างประกอบ ใช้ภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ ฯลฯ เพื่อช่วยความเข้าใจอย่างเหมาะสม
  4. การใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมตามหลักภาษา กระชับรัดกุม ไม่เขียนเยิ่นเย้อหรือวกวน ใช้ศัพท์และประโยคไม่ซับซ้อนเหมาะกับระดับชั้น
  5. กิจกรรมเสนอแนะ มีคำถามหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ มีกิจกรรมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
2. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้
  - 2.1 ชั้นเตรียม วิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตร วิเคราะห์ขอบข่ายของเนื้อหาสาระ พิจารณาเวลาเรียน วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ท้องถิ่นจะเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานต่อไป
  - 2.2 ชั้นวางแผน กำหนดจุดประสงค์ของสื่อ กำหนดขอบเขตหัวข้อของเนื้อหาสาระ ทำเค้าโครงสร้างของสื่อ กำหนดแนวทางการเสนอเนื้อหาสาระ เตรียมการเกี่ยวกับข้อมูลที่จะต้องใช้อย่างรัดกุม
  - 2.3 ชั้นยกร่างต้นฉบับสื่อ ลงมือเขียนต้นฉบับครั้งที่ 1 ตรวจสอบต้นฉบับครั้งที่ 1 และปรับปรุง
  - 2.4 ชั้นทดลองใช้ต้นฉบับใช้กับตัวแทนผู้เรียน 1 คน หรือหลายคนแล้วปรับปรุงทดลองใช้ต้นฉบับกับกลุ่มตัวแทนผู้เรียนตามสภาพการเรียนการสอนและปรับปรุง

2.5 จัดทำต้นฉบับฉบับสมบูรณ์ ถ้าเป็น เรื่องหนังสือเรียนและแบบฝึกหัด

จะต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

เกณฑ์ในการพิจารณาจัดทำสื่อการเรียน

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา
2. ถูกต้องตามหลักวิชาและมีเนื้อหาเป็นปัจจุบัน
3. เสนอเนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้
4. เนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน
5. เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น
6. เนื้อหาไม่ลบลู่สถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อหลักการ

ปกครองระบอบประชาธิปไตย ศิลธรรม ความมั่นคงของชาติ

7. เนื้อหาสอดคล้องกับลักษณะของ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
8. ใช้ภาษาถูกต้อง ชัดเจน สละสลวย เป็นแบบอย่างได้
9. ความเหมาะสมของภาพประกอบ แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ

การขออนุมัติ หลังจากที่ตั้งถิ่นได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามลักษณะที่ 4 และ 5 แล้วจะต้องดำเนินการขออนุมัติจากผู้ที่กระทรวงศึกษาธิการมอบหมายจึงนำไปใช้ได้

จากความคิดเห็น เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับ เขตหรือจังหวัด พอสรุป เป็นแนวทาง เพื่อนำไปปฏิบัติตั้งขั้นตอนต่อไปนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลในเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการของ เขตการศึกษาหรือ จังหวัด
3. ศึกษาหลักสูตรในเรื่อง หลักการ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และ เนื้อหาของแต่ละกลุ่มวิชา เพื่อพิจารณาผล เพิ่มเติมและขยาย เป็นหลักสูตรท้องถิ่น
4. ศึกษาแผนการสอนที่นำมาจัดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
5. ประชุมดำเนินการจัดทำแผนการสอน คู่มือครู
6. ดำเนินการทดลองและติดตามผลการสอน การใช้หลักสูตร แผนการสอน

7. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรของท้องถิ่น
8. ขออนุมัติและประกาศใช้หลักสูตร
9. ดำเนินการอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสัมพันธ์ เผยแพร่หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรระดับ เขตการศึกษา เป็นการดำเนินงานที่กว้างขวางครอบคลุมไปหลายจังหวัดฉะนั้นจังหวัดจึงควรนำหลักสูตรของเขตศึกษามาปรับ เพิ่ม ลด ดัดแปลงให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นจังหวัดควรดำเนินการให้มีการปรับหลักสูตรในระดับอำเภอ กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนและห้องเรียนต่อไป (สุมิตร คุณานุกร, 2520)

แทงการ์ด (Tankard, 1974) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรระดับกลุ่มโรงเรียนหรือโรงเรียนควรจัดทำดังนี้

1. กำหนดเป้าประสงค์และจุดมุ่งหมายของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน
2. ประเมินสถานะของนักเรียนในปัจจุบันตาม เป้าประสงค์และจุดมุ่งหมายของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน
3. กำหนดความต้องการจำเป็น
4. จัดลำดับความต้องการที่จะนำไปจัดทำโครงการทางการศึกษา
5. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ
6. การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ
7. ประเมินหลักสูตรตาม เป้าประสงค์และจุดมุ่งหมาย
8. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (มปป.) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดทำระบบพื้นฐาน โรงเรียนจัดการศึกษาให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นของตน ตลอดจนนำทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนช่วยในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การศึกษามีผลต่อการพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและ

สังคมของท้องถิ่นอย่างแท้จริง สิ่งแรกที่โรงเรียนจะต้องมีคือข้อมูลพื้นฐานสำคัญ ๆ ที่มีการศึกษาวิเคราะห์ และประมวลเป็นระบบ โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น สภาพของโรงเรียน สภาพของนักเรียนและผู้ปกครองว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 2 กำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น นำข้อมูลพื้นฐานมากำหนดความต้องการจำเป็น โดยจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะต้องปรับปรุง เพิ่มเติมหรือสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายจุดประสงค์การเรียนรู้ พิจารณาปัญหาพร้อมกับคู่มืออธิบายหลักฐานในข้อมูล

ขั้นที่ 4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา หรือ เนื้อหา หรือกิจกรรม เมื่อโรงเรียนตกลงใจเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา หรือปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน หรือพัฒนาวิธีสอนให้หลากหลาย หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม หรือจัดทำหลักฐานเพียเพิ่มเติมแล้วจะต้องดำเนินการจัดทำรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์หลักสูตรหรือ เรื่อง
2. จัดทำคำอธิบายรายวิชา หรือ เนื้อหา หรือกิจกรรม
3. จัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อต่าง ๆ
4. วัดผล ประเมินผล

ขั้นที่ 5 จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อ

ขั้นที่ 6 ปรับปรุงและพัฒนา เมื่อร่าง เรื่อง เนื้อหาสาระ เสร็จเรียบร้อยแล้วควรนำไปทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ เหมาะสม ตามเจตนารมณ์ กล่าวคือ จัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตนเอง และใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ มิใช่เป็นการเรียนรู้จากครูผู้สอน เท่านั้น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นมีหลายระดับชั้น เริ่มตั้งแต่ เขตการศึกษา จังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนและที่สำคัญที่สุดคือระดับห้องเรียน

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ควรจะให้บุคลากรในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตรระดับชาติและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุด ในการที่จะให้หลักสูตรบังเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของการศึกษา นอกจากนี้การที่ให้บุคคลหลาย ๆ ฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร จะทำให้เกิดการยอมรับและไม่เกิดความคิดต่อต้าน ดังมีนักการศึกษากล่าวถึงบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) เห็นว่าผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย นักเรียน ครู บุคลากรจากภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผล นักการศึกษาในชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนและบุคคลอื่น ๆ เช่น นักเรียน ผู้พิมพ์หนังสือ เป็นต้น

โบแชมป์ (Beauchamp, 1968) กล่าวถึงผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรว่าควรประกอบด้วย

1. บุคลากรผู้มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา ผู้เชี่ยวชาญทั่ว ๆ ไปและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
2. บุคลากรผู้มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ นักวิจัยทางหลักสูตรและตัวแทนของครูผู้สอน
3. บุคลากรทางด้านอาชีพประกอบด้วย ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ครูพิเศษ และนักบริหาร
4. ตัวแทนของประชาชน
5. นักเรียน

แฮส (Hass, 1961) เสนอว่าในการพัฒนาหลักสูตรนั้นผู้มีส่วนร่วมสมควรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ผู้ปกครอง นักเรียน ประชาชน นักการศึกษาและนักเรียน

ครูก (Krug, 1975) เห็นว่าผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรควรจะต้องประกอบด้วยบุคลากรหลาย ๆ ฝ่ายดังนี้ กลุ่มผู้นำของรัฐ ผู้นำของท้องถิ่น ครู หน่วยงานต่าง ๆ และผู้เรียน

เอกวิทย์ ฌ กลาง (2513) จัดผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ประเภทคือ

1. ผู้มีความสนใจในวิชาต่าง ๆ เช่น ศึกษานิเทศก์สายวิชา
2. ผู้บริหารการศึกษาในระดับสำคัญ
3. ตัวแทนครูผู้สอน
4. ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่
5. นักการศึกษาที่รู้ทางทฤษฎีการศึกษาและจิตวิทยาการศึกษา

สุนทร สุนันท์ชัย (2512) เห็นว่า การจัดทำหลักสูตรนั้นไม่สามารถที่จะทำให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมได้ ฉะนั้นจำเป็นที่จะต้องคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมจริง ๆ ซึ่งควรได้แก่ ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ นักจิตวิทยาการศึกษา นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎีหลักสูตร

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาถึงกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ครูใหญ่ ครูผู้สอน นักเรียนและประชาชน

ครูกับการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นครูผู้สอนมีความสำคัญมากที่สุด เพราะ เป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน ฉะนั้นการให้ครูมีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตรและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นจะทำให้ครูเกิดความพอใจและยอมรับนำหลักสูตรไปปฏิบัติและควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่าครูควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน จัดทำคู่มือหลักสูตร จัดทำโครงการทางการศึกษาของโรงเรียน และนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับนักเรียน

ไทเลอร์ (Tyler, 1950) เสนอแนะว่า บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในแผนวิชาการของโรงเรียน ส่วนในโรงเรียนเล็ก ๆ ครูควรทำงานในรูปของคณะกรรมการในการศึกษาผู้เรียน สํารวจสภาพภายนอกโรงเรียนและทดสอบรายงานของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา

ดอลล์ (Doll, 1970) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นครูควรทำงานและวางแผนงานของโรงเรียนร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูคนอื่น ๆ และควรมีการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

แทงการ์ด (Thankard, 1974) เห็นว่าในการพัฒนาหลักสูตรครูควรมีบทบาทดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
2. กำหนดระดับชั้นการวางแผนพัฒนาหลักสูตร
3. พยายามศึกษาการกำหนดความต้องการที่จะพัฒนา
4. ดำเนินงานตามโครงการ
5. กำหนดระดับของการยอมรับในการพัฒนาหลักสูตร

บรลือ พฤษะวัน (2520) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรไม่ใช่ให้ครูไปทำหลักสูตรกันเองแต่ครูควรมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ให้ความร่วมมือในการออกแบบสอบถาม ให้สัมภาษณ์หรือวิจัยงานเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้อยู่
2. ทดลองและใช้หลักสูตรอย่างจริงจังพร้อมทั้งศึกษาจุดอ่อนและจุดดีของหลักสูตรโดยสม่ำเสมอ
3. พยายามศึกษาและใช้วัสดุหลักสูตรให้เต็มที่
4. จัดประชุมวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อศึกษาจุดประสงค์การใช้แผนการสอนและศึกษาหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2528) กล่าวถึงบทบาทของครูว่าครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนชี้แนะแนวทางให้นักเรียนไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ ดังนั้นครูผู้สอนควรมีภารกิจดังนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบว่า หลักสูตรต้องการและมีเป้าหมายอย่างไร ควรจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร

2. พิจารณาปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่ใช้นสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยทำแผนการสอน โครงการสอน บันทึกการสอน เป็นต้น

3. ปรับปรุงวิธีสอนโดยพยายามใช้กิจกรรมหลาย ๆ แบบ ตามความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง กลุ่มนักเรียนและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ

4. จัดทำเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้ครบถ้วน ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

5. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน

6. ครูต้องเป็นผู้มีใจกว้าง เคารพในเหตุผลและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
ยอมรับคำวิจารณ์

7. ออก เชิญผู้ปกครองตลอดจนการติดตามผลการ เรียนของนักเรียน เป็นประจำใน
เวลาว่าง เพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นของผู้ปกครองหรือช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้
ถูกต้อง

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2521) กล่าวถึงบทบาทของครูว่า

1. ศึกษาหลักสูตร แผนการสอนหรือคู่มือครูที่สอนตามภาระหน้าที่และความ
เข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างถูกต้อง

2. จัดการเรียนการสอนให้บรรลุตาม เป้าหมายของหลักสูตร

3. ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิเคราะห์และวิจัย เพื่อหาแนวทางหรือแนวคิดใหม่
ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ

4. รวบรวม วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงานทางด้านวิชาการต่าง ๆ
เพื่อเสนอผลและประชาสัมพันธ์

สังค อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนว่า ครูผู้สอนในฐานะที่เป็น
ผู้ให้หลักสูตรโดยตรงมีส่วนที่จะสนับสนุนให้การให้หลักสูตรภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพได้
โดยการศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างชัดเจน ปรับปรุง
หลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น สอนให้ถูกต้องกับ

เจตนารมณ์ของหลักสูตรและพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมหรือ วิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้

ความเป็นมาของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่ควบคู่กันมากับการศึกษาของไทยนานแล้วก่อนที่จะมีระบบโรงเรียนโดยอาศัย วัดและบ้าน เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติแต่คนไทยส่วนมากไม่นิยมเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมากเท่ากับเรียนไปเพื่อรับราชการ ดังนั้นความคิดเกี่ยวกับการที่จะสนับสนุนให้คนไทยมาสนใจวิชาอาชีพนอกเหนือจากรับราชการ และเริ่มมีการสอนวิชาชีพอย่างจริงจังเมื่อ พ.ศ. 2450 ในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่ไม่ประสบความสำเร็จนัก (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2527) ต่อมาได้มีการปฏิรูปการศึกษาให้มีระบบโรงเรียนมากขึ้น ต้องการผลิตคนให้มีความรู้เพื่อเข้ารับราชการเป็นเสมียนในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการเรียนในสมัยนั้นจึงมุ่งให้เรียนเพื่อรับราชการเป็นเสมียนหรือข้าราชการในตำแหน่งต่าง ๆ เท่านั้น ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีคนเข้ารับราชการเกินความต้องการ หน่วยงานที่มีอยู่รับได้ไม่หมด คนที่เข้าทำงานไม่ได้หรือมีความสามารถน้อย จะกลับไปทำอาชีพเดิมตามวงศ์ตระกูล ก็ไม่เอากำไร ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องค่านิยมในการทำงาน รวมทั้งขาดการพัฒนาทางด้านอาชีพ (จรรยา จัวนาน, 2529)

จุดสำคัญที่เน้นวิชาอาชีพก็คือ การประกาศใช้โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2456 ซึ่งเน้นวิชาสามัญและวิชาวิสามัญ (วิชาชีพ) ควบคู่กันไป ได้มีการชี้แจงแนะนำ จูงใจให้เห็นความสำคัญของวิชาอาชีพ เช่น มีประกาศชี้แจงตอนหนึ่งว่า " ... แท้จริงการงานในบ้านเมืองที่จะทำหาเลี้ยงชีพอันยังไม่มีผู้ทำเพียงพอนั้น ยังมีอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ไซ้จะมีแต่งานเสมียนอย่างเดียว ... การหัตถกรรมและการพาณิชย์การต่าง ๆ ก็ยังมีอีกเอนกประการ ... ที่จะพากันนิยมในแต่งานเสมียนเพียงแต่อย่างเดียวไม่ ..." (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2527) การจัดวิชาอาชีพในชั้นประถมศึกษาในช่วงนี้ทำโดยให้เรียนวิชาวิสามัญ (วิชาชีพ) 2 ปี หลังจากที่จะจบสายสามัญในชั้น ป.3 แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ต้องหยุดไป เมื่อมีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 ที่กำหนดให้ชั้นประถมศึกษามีเพียง 4 ชั้นและไม่มีประถมวิสามัญ (วิชาอาชีพ) อีก 15 ปีต่อมาได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 กำหนดให้มี หัตถศึกษา เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญเพิ่มจากเดิม 3 ประการ ที่มีอยู่แล้วในแผนการศึกษา

แห่งชาติฉบับก่อนเป็น พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษาและหัตถศึกษามีความสำคัญและความจำเป็นต่อการพัฒนาบ้านเมือง แม้จะไม่สามารถจัดให้เรียนวิชาอาชีพเต็มรูปแบบทั้ง 2 ปีต่อจาก ประถมสามัญอย่างแต่ก่อน นับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจากแนวคิดนี้ส่งผลถึงการ จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ให้เพิ่มหมวดวิชาหัตถศึกษาเข้าในหลักสูตร ประถมศึกษาตอนปลายอีกหมวดหนึ่งและกำหนดให้ใช้เวลาเรียน 6-8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งใช้เวลามากกว่าหมวดอื่น ๆ นับว่าเป็นการให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 จัดให้มีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพขึ้นในจำนวน 4 กลุ่มวิชาของหลักสูตร ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพประกอบด้วยงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง นอกจากนี้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ยังให้เรียนงานเลือกอีก ส่วนหนึ่งด้วย การเลือกงานเลือกในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในการเลือกเรียนจะต้องคำนึงถึงความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียนตลอดจน ความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากร แหล่งวิทยาการและสถาน ประกอบอาชีพอิสระ ความพร้อมของผู้เรียนและครูผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างแขนงงานที่ เลือกกับพื้นฐานด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2523จ)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ประกอบด้วย งานบ้าน งานเกษตรและ งานเลือก สำหรับงานเลือกประกอบด้วย งานประดิษฐ์ งานช่างกับงานที่เตรียมไปสู่อชีพ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตั้งแต่ประเทศไทยจัดการศึกษาอย่างมีระบบและเป็นทางการ โดยรัฐเริ่มรับภาระในการจัดการศึกษา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แผนการศึกษาแต่ละระดับแสดงให้เห็นถึง เจตนารมณ์ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์แก่ ประชาชนและประเทศชาติให้มากที่สุดตามสภาพ เศรษฐกิจและสังคมแต่ละสมัย เช่น แผนการ ศึกษาฉบับแรก ๆ มุ่งให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรมให้ประชาชนมีความรู้ในด้านสามัญศึกษามาก เพื่อผลิตคนเข้ารับราชการ แต่ต่อมาความต้องการข้าราชการลดลงรัฐจึงให้ความสำคัญกับ วิชาวิสามัญศึกษาหรือวิชาอาชีพมากขึ้นดังจะเห็นจากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 เพิ่มวิชา หัตถกรรมไว้ในแผนจึงเป็นองค์ 4 ของการศึกษา ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เห็นความ สำคัญของการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถปรับหลักสูตร

และสร้างหลักสูตรเพิ่มเติมในงาน เลือกที่นอกเหนือจากที่มีอยู่ในหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ความสำคัญของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ งาน เลือก

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่หลักสูตรได้จัดความสำคัญไว้ในระดับสูง ดังจะเห็นได้จากการกำหนดอัตราเวลาเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของระดับประถมศึกษาโดยหลักสูตรได้กำหนดไว้ถึง ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นอัตราเวลาเรียนที่มากกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ (สวัสดี จงกล, 2527)

จุดประสงค์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น เพื่อเป็นการปูพื้นฐานและเตรียมเยาวชนในการที่จะประกอบอาชีพต่อไปข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน (วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล, 2530) หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนด้วยการปฏิบัติจริงทำงานให้มากที่สุด เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงอย่างจริงจัง มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานได้แก่ ความขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์สุจริต รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งคุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สังคมในปัจจุบันกำลังต้องการ ดังนั้นเมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังค่านิยมและคุณสมบัติที่สังคมต้องการ การพัฒนาประเทศก็ย่อมจะพัฒนาได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อสภาพสังคมในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการแก้ปัญหาการว่างงานของประชากรในประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่านับวันยิ่งทวีมากขึ้น ดังนั้นการที่หลักสูตรได้บรรจุกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนี้อยู่ในหลักสูตรจึงเป็นการเตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพในอนาคตตามความถนัดและความสนใจของตนเอง สามารถนำความรู้จากประสบการณ์ จากกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรไปเป็นพื้นฐานในการทำงานและการประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2528) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพ ทั้งที่เป็นอาชีพอิสระหรืออาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนที่ต้องให้ความรู้พื้นฐานและทักษะอย่างง่าย ๆ ตามความต้องการและความสามารถของผู้เรียน ให้เน้นหนักไปในด้านปูพื้นฐานสร้างความสนใจและ

ความสำนึกในความสำคัญของงานอาชีพ (Career awareness) รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ โรงเรียนควรส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด ฝึกทักษะของคนเกี่ยวกับอาชีพง่าย ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่น แต่ละโรงเรียนย่อมจัดการงานและอาชีพแตกต่างกันออกไป (ฮาริง บัศวรี, 2531) การศึกษาเพื่องานอาชีพเป็นการศึกษาที่จบในตัวผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หากไม่เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาที่ย่อมประกอบอาชีพได้ในเบื้องต้น สามารถประกอบอาชีพได้ตามความเหมาะสมกับท้องถิ่น สามารถประกอบอาชีพอิสระได้หรือจะทำงานรับจ้างก็ทำได้อย่างดี เช่น จะรับจ้างทำงานในบ้าน สำหรับผู้ที่เป็นหญิงก็ควรมีความรู้ในเรื่อง การจัดบ้านเรือน ซักผ้า ทำครัว เป็นต้น ซึ่งถ้าการศึกษาของประเทศเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพย่อมหมายความว่า ผลเมืองที่สำเร็จการศึกษาทุกระดับจะเป็นคนที่มีความขยันขันแข็ง มีความคิดริเริ่ม มีทักษะในการประกอบอาชีพอิสระได้ ปัญหาการว่างงานก็จะมีน้อยเพราะทุกคนมีความคิดริเริ่มทำงานอาชีพอิสระได้เมื่อไม่มีงานรับจ้าง โดยจะทำตามลำพังหรือรวมกลุ่มกันก็ได้ (ชม ภูมิภาค, 2526) การศึกษาเกี่ยวกับการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษาไว้ว่า มีความสำคัญต่อเยาวชนมากเพราะจะเป็นการเตรียมเยาวชนไปสู่อาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ โดยการจัดหลักสูตรควรเน้นทักษะความรู้และลักษณะนิสัยที่จำเป็นสำหรับการเตรียมอาชีพต่าง ๆ ซึ่งในการเตรียมอาชีพให้เด็กนั้นควรเตรียมตัวเด็กก่อนที่เด็กจะออกจากโรงเรียน 1-2 ปี ควบคู่กับการเตรียมงานอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เด็กรู้ว่าคนมีโอกาสมะทำงานนั้นได้และมีอนาคตอย่างไร (Staley, 1970) และในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพนั้นนับว่ามีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกให้เด็กทำงานด้วยตนเองโดยใช้เครื่องมือและวัสดุเป็นสื่อ เมื่อเด็กเคยชินกับการทำงานแล้วจึงช่วยฝึกให้เป็นคนรักการทำงานไม่หยาบโหยง ฉาบฉวย เป็นคนรู้จักสังเกตพิจารณาสามารถแก้ไขปรับปรุงด้วยตนเองได้ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในที่ได้ทำงานจนเป็นผลสำเร็จ คิดออกแบบ วางแผนและปฏิบัติจนบรรลุผลสำเร็จจะเป็นพลังผลักดันให้เกิดความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ต่อเนื่องไปได้เรื่อย ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลต่อการดำเนินชีวิตในวัยที่โตขึ้น อย่างไรก็ตามในการฝึกเด็กเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้นั้นก็ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ เพราะครูเป็นจักรกลที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นอยากทำงาน รู้จักคิดค้นแปลงทดแต่งงานต่าง ๆ ตามที่วางแผนไว้ได้ (ศิริลักษณ์ ศรีกรมล, 2527) เพราะอาชีพนั้น เป็นวิถีทางที่จะได้มาซึ่งค่าตอบแทนเพื่อนำไปซื้อปัจจัยต่าง ๆ (Role, 1966) และแนวคิดในการพิจารณาปรับปรุงการศึกษา ควรครอบคลุมถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการประกอบ

อาชีพหลักของคนไทย และแนวความคิดในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการอาชีพด้วย โดยระบบการศึกษาในอนาคตควรสอดคล้องกับอาชีพในแต่ละท้องถิ่น และเป็นความจริงในสังคมต้องเบ็ดเสร็จในตัว เองทุกระดับ เพื่อให้คนออกสู่ตลาดแรงงานมากกว่าการเรียนต่อในระดับสูงจะต้องชั่งใจให้คนสามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้ ปรับปรุงให้สามารถพัฒนาอาชีพที่บ้านด้วยเทคโนโลยีและวิธีการที่เหมาะสมและไม่ควรแยกชนบทออกจากเมือง (ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์, 2530) นอกจากนี้การเลือกงานเลือกหรืองานอาชีพนับว่าเป็นจุดยุ่งยากลำบากจุดหนึ่งของบุคคล เมื่อเลือกแล้วจะเป็นไปตามที่เลือกนั้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับทางเลือกขั้นสุดท้าย ซึ่งจะตัดสินใจได้ว่าคนนั้นเป็นบุคคลชนิดใด งานที่บุคคลเลือกจะเป็น เครื่องชี้ถึงประสบการณ์และความต้องการของเขา บุคคลจะเกิดความพอใจเมื่อได้กระทำสิ่งที่เขาต้องการ (Kreeh, 1962) การที่จะเปิดสอนวิชาอาชีพใดนั้นโรงเรียนควรพิจารณาถึงท้องถิ่นของคนหรือท้องถิ่นที่ใกล้เคียง เป็นสำคัญ เพื่อผู้ที่ได้รับการฝึกฝนจะได้ประกอบอาชีพในท้องถิ่นของคนหรือท้องถิ่นที่ใกล้เคียง เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนในท้องถิ่นนั้นไม่ต้องทิ้งถิ่นที่อยู่และช่วยทำความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของคนด้วย (อ่ำรง บัวศรี, 2531)

ดังนั้นการมีอาชีพมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ เกียรติยศชื่อเสียงตลอดจนความพึงพอใจในตนเอง การประกอบอาชีพจะทำให้บุคคลเกิดความภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าคนมีค่า ได้แสดงถึงความสามารถในการพึ่งตนเองและทำประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งแต่ละวันเราใช้เวลาส่วนใหญ่กับการประกอบอาชีพที่ได้เลือกสรรแล้ว ฉะนั้นการตัดสินใจเลือกอาชีพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความสุขในชีวิต แต่ในทางตรงข้ามถ้าเลือกอาชีพได้ไม่เหมาะสมหรือมีปัญหาในการประกอบอาชีพ และคิดจะเปลี่ยนอาชีพใหม่ไม่ใช่ที่ทำได้โดยง่าย เนื่องจากการที่จะประกอบอาชีพในแต่ละอย่างจะต้องมีการเตรียมตัวหรือฝึกฝนอาชีพนั้น ๆ ซึ่งต้องใช้เวลา ฉะนั้นในการเลือกเรียนจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป

หลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ทุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

จุดประสงค์ กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียน มีนิสัยรักงาน เห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิต

ที่ดีที่ตนเองได้ และเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533จ)

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน
2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัว และผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย
3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงงาน และกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น อยู่เสมอ

กล่าวโดยสรุปจุดประสงค์กลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และฉบับปรับปรุง ไม่แตกต่างกัน เพราะต่างมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ ทำงานเป็น มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน เห็นคุณค่าและรักการทำงาน

แต่หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุงในกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ ต้องการเน้นเรื่องการปรับปรุงงาน ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นในยุคที่มีการแข่งขันสูงด้วย จึงได้เน้นจุดประสงค์ในเรื่องนี้ให้ชัดเจน ฉะนั้นหลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพฉบับปรับปรุง จึงมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติโดยสรุป 3 ประการคือ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533จ)

1. ทำงานเป็น คุณสมบัตินี้ของผู้ทำงานเป็น การเป็นผู้มีความรู้และทักษะในการทำงาน ซึ่งทักษะในการทำงานดังกล่าว ได้แก่ ทักษะในการใช้มือและเครื่องมือในการทำงาน ทักษะในกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น
  - 1.1 ทักษะในการใช้มือและเครื่องมือทำงาน หมายถึง การรู้จักเลือกเครื่องมือ และการใช้เครื่องมือทำงานตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และปลอดภัย ทักษะในการใช้มือและเครื่องมือดังกล่าวนี้คือ ทักษะในการปฏิบัติงานนั่นเอง
  - 1.2 ทักษะในกระบวนการทำงาน การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพนั้นเป็นกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน กระบวนการในการทำงาน หมายถึง การรู้จักวิเคราะห์งาน วางแผนในการทำงาน ปฏิบัติตามแผน และประเมินผลการทำงาน

1.3 ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การทำงานเป็นกลุ่ม มีความรับผิดชอบ เอื้อเฟื้อและไม่เอาเปรียบผู้อื่น รู้จักอภิปรายและเสนอความคิดเห็น ตลอดจนสรุป ประเมินผลและเสนอผลงาน

2. นิสัยรักการทำงาน และจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้เรียนมีคุณสมบัติที่เป็นพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการคือ

2.1 ความรู้ความสามารถ หมายถึง ความรู้ความสามารถในการทำงาน เช่น การรู้จักงาน การวางแผนและวิธีทำงาน การแก้ปัญหา เป็นต้น

2.2 เจตคติที่ดีต่องาน หมายถึง มีความสนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่และสนุกกับการทำงาน ทำงานเองโดยไม่ต้องรอคำสั่ง แสวงหางานและวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

2.3 มีนิสัยในการทำงาน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความประหยัด ขยัน อดทน เพียรพยายาม ละเอียดถี่ถ้วน มีระเบียบ ซื่อสัตย์ และพึ่งตนเอง

3. มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ การปรับปรุงงานเป็นเรื่องหนึ่งของการจัดการ หมายถึง การปรับปรุงผลงานและกระบวนการการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ขั้นตอนการปรับปรุงงาน เริ่มจากการให้วิเคราะห์งาน เพื่อหาข้อบกพร่อง หาทางเลือกในการแก้ปัญหาและเลือกทางเลือก มาปรับปรุงการทำงานและผลงานตามลำดับ

โครงสร้างเนื้อหา โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุงกลุ่มการเรียนรู้ และพื้นฐานอาชีพมี 2 ส่วนคือ งานบังคับหรืองานที่เรียนต่อเนื่อง และงานเลือก เหมือนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533ก)

หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 กลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพได้ปรับปรุงเนื้อหาโครงสร้างภายในให้ยืดหยุ่นมากขึ้นดังนี้

1. งานบังคับหรืองานที่ต้องเรียนต่อเนื่อง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ให้เรียนเพียง 2 งานคือ งานบ้านและงานเกษตร ศึกษานานประดิษฐ์และงานช่างในโครงสร้างเดิมไปไว้ในงานเลือกของโครงสร้างใหม่ การให้เรียนเพียง 2 งาน มีเหตุผลดังต่อไปนี้

งานบ้านที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัย 1 ใน 4 ของมนุษย์ จำเป็น ความจริงเป็นที่ทุกคน ต้องรู้จักการจัดบ้านเรือนของคนเพื่อช่วยตนเองและครอบครัวให้ได้เสียก่อนแล้วจึงช่วยสังคม เป็นอันดับต่อไป

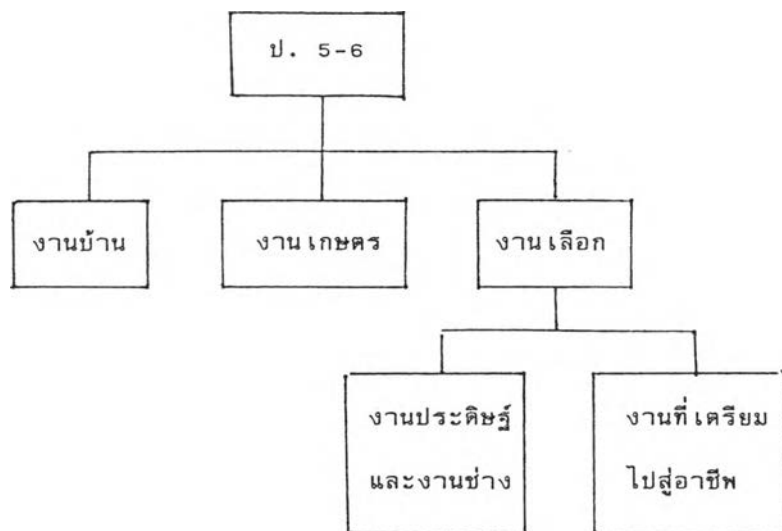
งานเกษตร ยังคงเป็นโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศแม้จะมี แนวโน้มไปสู่โครงสร้างของการ เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ แต่ก็มีลักษณะ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการ เกษตรเป็นฐาน

2. งานเลือก ปรับปรุงให้ม้งานเลือกเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 4 ชั้น คือตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ม้งานเลือก ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 สรุปลก็คือหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุงการงานและ พื้นฐานอาชีพม้งานเลือกทุกชั้น

หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุงกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพม้งานเลือกเพิ่มก็เพื่อ ให้ท้องถิ่นซึ่งหมายถึง เขตการศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนมีโอกาสมากขึ้นในการ พัฒนารายละเอียด และจัดหลักสูตรงานเลือกให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

โครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตรประถมศึกษาหลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เขียน เป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิ โครงสร้างกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ

เวลาเรียน

เวลาเรียนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีเวลาเรียนชั้นละ 900 คาบ งานบ้าน งานเกษตร 600 คาบ งานเลือกคืองานประดิษฐ์และงานช่างกับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ 300 คาบ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.1 แนวทางในการจัดการเรียนการสอน

1. จัดครูที่มีใจสู้และรับผิดชอบในการทำงานเป็นครูผู้สอน
2. วางแผนจัดตารางสอนร่วมกันภายในโรงเรียน
3. พิจารณาเลือกสอนงาน เลือกตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ความพร้อมของครู โรงเรียน ผู้ปกครอง ฯลฯ
4. จัดหาสื่อการเรียนการสอน พยายามหาวัสดุที่มีในท้องถิ่นหรือวัสดุที่ราคาถูกมาใช้
5. ควรจัดสอนงานแต่ละประเภทให้สัมพันธ์กันภายในกลุ่มและสัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น
6. ควรเน้นกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมในการทำงานของผู้เรียน
7. เน้นกระบวนการกลุ่ม
8. สอนปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี
9. สอนภาคปฏิบัติด้วยวิธีการสาธิตและใช้ใบงาน
10. ควรจัดบทเรียนเริ่มจากง่ายไปหายาก
11. สอนให้เกิดความมั่นใจ โดยไม่ให้ผู้เรียนเกิดความล้มเหลวในการทำงาน
12. สอนให้เกิดนิสัยโดยให้เรียนหรือทำซ้ำ
13. จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลด้วยวิธีและเครื่องมือหลาย ๆ แบบให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน
14. จัดให้ผู้เรียนมีโอกาสทำหรือฝึกปฏิบัติงานที่บ้านหรือในสถานที่ทำงานจริง ๆ ภายใต้การนิเทศของครู เพื่อฝึกทักษะในการทำงาน

1.2 การสอนโดยเน้นกระบวนการ ได้แก่กระบวนการฝึกทักษะในการปฏิบัติ
กระบวนการทำงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพใน ป 02. ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 และ 6 มีดังนี้

กระบวนการปฏิบัติงาน

1. อธิบายผลกระทบของงานต่อสิ่งแวดล้อมสภาพต่าง ๆ
2. อธิบายหลักการและวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ
3. กำหนดรูปแบบและขั้นตอนการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพและความพร้อมต่าง ๆ
4. ปฏิบัติงานอย่างชำนาญและสร้างสรรค์
5. ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คุณลักษณะที่ต้องการ เน้น

6. แนะนำชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติงานและชื่นชมต่อผู้ปฏิบัติงานสำเร็จ
7. ทำงานด้วยความมุ่งมั่น รับผิดชอบ รักการทำงาน (กระทรวงศึกษาธิการ
กรมวิชาการ, 2533 ค.)

เมื่อพิจารณาเนื้อหาในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีจุดที่
น่าสนใจคือ งานเลือก ซึ่งแบ่งออกเป็นประดิษฐ์และงานช่างกับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ซึ่งผู้เรียน
จะเลือกเรียนงานหนึ่งงานใดหรือทั้งสองงานก็ได้และคำอธิบาย เฉพาะของงานที่เตรียมไปสู่อาชีพคือ
เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน เชิงการค้า มีทักษะในการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้
ในการทำงานสามารถทำงานตามขั้นตอนกระบวนการ แสดงว่าหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง
ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะนำไปใช้ เป็น
แนวทางในการประกอบอาชีพได้เมื่อจบการศึกษาต่อไป ซึ่งผู้เรียนต้องเข้าใจระบบ เศรษฐกิจ
พอสมควร เพราะฉะนั้นครูผู้สอนควรมีความรู้ในหลักสูตรและสามารถพัฒนาหลักสูตรให้ เหมาะสม
กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ งาน เลือก

การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น เป็น เรื่อง จำเป็น เพราะการเรียนรู้ในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชีวิต เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ของสังคม จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ในการแก้ปัญหาและดำรง ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาของชาติดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายให้ท้องถิ่นมี โอกาสที่จะพัฒนาหลักสูตรและความต้องการ ของท้องถิ่นขึ้น ในการให้ท้องถิ่นมา มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว กรมวิชาการในฐานะ ผู้รับผิดชอบเรื่องนี้ได้ร่วมมือกับท้องถิ่นคือ เขตการศึกษาทั้ง 12 เขต ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ประถมศึกษา โดยกรมวิชาการ เป็นผู้กำหนดหลักการและแนวทางในการดำเนินงาน รวมทั้ง จัดสรรงบประมาณให้ การดำเนินการโดยถือหลักค่อยเป็นค่อยไปคือ กรมวิชาการจะผ่อนงานให้ เขตการศึกษาทำทีละน้อย เพื่อให้ทันวิชาการในท้องถิ่นได้ เพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านการพัฒนา หลักสูตรขึ้น เรื่อย ๆ จนกล้าแข็งพอที่จะ เป็นกำลังสำคัญของท้องถิ่นในการดำเนินงานทางด้าน วิชาการที่มีคุณภาพต่อไป

การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาของ เขตการศึกษาในระยะแรก กรมวิชาการมีหลักการ ให้ท้องถิ่นพัฒนาแผนการสอนและสื่อการเรียนในส่วนที่เป็น เอกลักษณะหรือความต้องการ เฉพาะท้องถิ่น ใน เนื้อหาสาระของกลุ่มประสบการณ์ตาม โครงสร้างหลักสูตรซึ่งได้แก่ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิต และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ต่อกรมวิชาการและ เขตการศึกษาได้พิจารณาเห็นว่า ท้องถิ่นควรจะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาส่วนที่เป็นรายละเอียดของเนื้อหา กิจกรรมในแผนการสอน เฉพาะกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จะเหมาะกว่าเพราะใน เรื่องอาชีพนั้นแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรนอกจาก จะเป็นท้องถิ่นด้วย ดังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ดังนี้

ลักษณะ สมเชื้อ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนกลุ่มการงานและ พื้นฐานอาชีพในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสอง จังหวัดชลบุรี และหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด มหาสารคาม (2527) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีผลการวิจัยสอดคล้องกันดังนี้

1. ด้านตัวครูผู้สอน ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนชั้นประถมศึกษาค่อนข้างน้อย และขาดพื้นฐานในเรื่องกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ขาดความถนัด ขาดการอบรม
2. ด้านตัวเด็ก เด็กขาดความพร้อมทางการเรียนและขาดเรียนบ่อย ขาดการตั้งใจ
3. ด้านตัวผู้ปกครอง ยังไม่เข้าใจหลักสูตรและไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติทางบ้านของเด็ก รวมทั้งการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่นมีน้อยมาก
4. ด้านอุปกรณ์การสอน ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนและขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีขนาดพอเหมาะกับการใช้งานของเด็ก
5. ด้านหลักสูตร การใช้หลักสูตรใหม่พบว่าเนื้อหาส่วนมากยาวเกินความสามารถของผู้เรียนครูสอนได้ไม่ครบตามเนื้อหา เนื่องจากหลักสูตรอธิบายไว้ไม่ชัดเจน ครูไม่สามารถทำตามได้ บางเนื้อหาไม่แนะนำกิจกรรมได้เลย ลักษณะงานส่วนใหญ่เหมาะสำหรับเพศหญิง อาจทำให้เพศชายขาดความสนใจ
6. ด้านการนิเทศ ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ ได้มานิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน และนำเทคนิคและวิธีสอนพร้อมทั้งแนวทางแก้ปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพน้อยเกินไป
7. ด้านจุดประสงค์ จุดประสงค์เฉพาะในแต่ละงานยังไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้แต่ยังขาดการเน้นด้านการเสริมสร้างลักษณะนิสัย

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ (2527) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาการสอนงาน เลือกในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การสอนงานเลือกจะให้ได้ผลและก่อให้เกิดนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต้องงานต้องอาศัยเวลาที่เหมาะสม จะต้องมีการฝึกกระทำอย่างน้อย 2-3 ครั้ง จึงจะได้ผลและควรจัดให้มีการฝึกอบรมครูผู้สอนงาน เลือกด้วย
2. ครูผู้สอนควรจะได้รับ การคัดเลือกมาแล้ว เป็นอย่างดี เพราะ เป็นผู้สร้างทัศนคติที่ดีต่อเด็ก
3. เนื่องจากขาดครูผู้สอนงาน เลือกจำนวนมาก จึงควรมีการชักนำวิทยากรหรือผู้ชำนาญการในอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาช่วยดำเนินการสอน

4. ผลผลิตการสอนงานเลือกมีมาก ถ้าได้รับการสนับสนุนด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และการตลาด ผู้เรียนก็สามารถหารายได้จากงานเลือกต่าง ๆ ได้

5. ในการเลือกวิชาเลือก ควรตั้งครูให้เป็นคณะกรรมการ เลือกให้ตรงความสามารถ ความถนัดและความสนใจของเด็ก ตลอดจนความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ไม่ควรให้ครูผู้สอน เป็นผู้ตัดสินใจเพียงผู้เดียว

อุตสาห์ พาสกุล (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูประถมศึกษา เกี่ยวกับการปรับหลักสูตรประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีบทบาทน้อยมากในการมีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เป็นเพราะสาเหตุที่ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์มีการกิจอย่างอื่นมากเกินไปจนไม่มี เวลาที่จะเอาใจใส่ในการปรับหลักสูตรอย่างจริงจัง เมื่อจำแนกตามกลุ่ม ประสพการณ์พบว่า กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) เนื้อหาสาระนำมาปรับหลักสูตรได้ในระดับน้อยมาก กลุ่มสร้างเสริมประสพการณ์ชีวิต เนื้อหาส่วนใหญ่นำมาปรับใช้ได้ในระดับน้อยมากมีบาง เรื่องที่ปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ดีมากคือ เรื่อง การทำความสะอาดร่างกาย กลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพมี เนื้อหาบางส่วนปรับใช้ได้ดี แต่กลุ่มประสพการณ์พิเศษด้านอาชีพในท้องถิ่น เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ปรับใช้ได้ดี สำหรับปัญหาและอุปสรรคของครูในการปรับหลักสูตร ประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความ เข้าใจ เกี่ยวกับการปรับหลักสูตรดีพอ เอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของครู ขาดแหล่ง บริการทางวิชาการที่รวบรวม เอกสารประกอบหลักสูตร

วันเพ็ญ เกตุสกุล (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แผนการสอนกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของเขตการศึกษา 5 ผลปรากฏว่า แผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของเขตการศึกษา 5 มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น 3 แขนงงานคือ แขนงงานบ้าน งานเกษตร และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ส่วนแขนงงานช่าง เรื่องงานไม้ และแขนงงานประดิษฐ์ทุกเรื่อง ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพราะเป็นอาชีพที่ไม่มีแพร่หลายทั่วไป

อรุณ เฉลิมธีรพันธ์ (2527) ได้ศึกษาเรื่อง ความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกี่ยวกับการจัดการสอนงาน เลือกรุ่นกรรมการงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ร่วมกับครูผู้สอน เป็นผู้ตัดสินใจเลือกงานในโรงเรียน เป็นส่วนใหญ่ โดยคำนึงถึงครูที่มีความสามารถในการสอนและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ผู้บริหารมีความพอใจ ระวังมากต่อการสอนของครูและการเรียนของนักเรียน ยกเว้นการติดตามผลการนำไปใช้และการจำหน่ายผลผลิตของนักเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนพอใจในระดับน้อย ผู้บริหารมีความเห็นว่ามีปัญหาที่สุดเกี่ยวกับงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุฝึกงานและอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ และขาดครูที่มีความสามารถในการสอน

ประสิทธิ์ อามาตร์ (2528) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอน กลุ่มกรรมการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 10 พบว่า

1. ประเภทแหล่งความรู้ที่ครูต้องการใช้ และนำมาใช้จริงมากที่สุดในการสอนกลุ่ม กรรมการงานและพื้นฐานอาชีพคือ การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่วนการพานักเรียนไปศึกษา ดูงานหรือฝึกงานนอกสถานที่ ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงน้อยที่สุด

2. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของครู พบว่า ครูประสบปัญหา และอุปสรรคในระดับกลาง ในด้านไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากร ครูไม่สะดวกที่จะไปติดต่อ วิทยากรที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ครูไม่มีเวลาศึกษาและวางแผน เชิญวิทยากรที่เหมาะสมกับ แขนงงานไว้ล่วงหน้าแต่เป็น ๆ นักเรียนไม่มีความสามารถที่จะไปสัมภาษณ์ผู้รู้หรือศึกษาค้นคว้า เพิ่ม เดิมด้วยตัวเอง

ช่อเพชร เล็งสมวงศ์ (2528) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มประสบการณ์พิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ได้พบ ว่า การจัดการและการใช้หลักสูตรกลุ่มประสบการณ์พิเศษที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตส่วนใหญ่มีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหามากในเรื่อง ความรู้และทักษะของครูในการสอนงาน เลือกรุ่นต่าง ๆ การขาดสื่อการเรียนการสอนที่มีความหมายในการฝึกงานของนักเรียน ขาดงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ ครูขาดทักษะและความถนัดเฉพาะงาน การจัดบุคลากรเพื่อ สอนงาน เลือกยากที่จะหาครูที่มีความสามารถสอนได้ทุกแขนงงาน ขาดสถานประกอบการที่จะ พานักเรียนไปทัศนศึกษาหรือไปฝึกงาน

อุดมชัย ชอมขุนทด (2530) ได้ศึกษาเรื่อง การนำประสบการณ์จากการเรียน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ จังหวัดนครราชสีมา ผลปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษา ค่อนำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับ น้อย เมื่อพิจารณาตามลักษณะของงานแล้วพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ นำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพด้านงานบ้านไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ ในระดับกลาง ส่วนงานเกษตรกับงานประดิษฐ์และงานช่างอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ ส่วนใหญ่อยากเรียนการตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงสัตว์ ซ่อมแซมเครื่องยนต์ ไฟฟ้าและเสริมสวย เพราะต้องการจะนำความรู้ไป ประกอบอาชีพหรือหารายได้พิเศษให้เป็นประโยชน์กับตนเองและสมาชิกในครอบครัวแต่เนื้อหา วิชาดังกล่าวกลับไม่ได้เรียนเลย

เพ็ญลักษณ์ ไชยรังษี (2532) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพของครูที่สอนโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขต ชนบทยากจน เขตการศึกษา 8 ผลปรากฏว่า ครูผู้สอนได้รับการอบรมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และแนวการดำเนินงานของโครงการ กศ.พช. มีการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และหาความ ชำนาญในงานอาชีพที่ต้องสอนโดยศึกษาตามขั้นตอนของใบงานและชุดการสอนวิชาชีพก่อน เปิด ภาคเรียนครูร้อยละ 73 ตอบว่า โรงเรียนจัดให้สอนวิชาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพและ วิชาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต โดยครูคนเดียวกันทำการสอนโดยจำแนกตามความเข้มข้นของการ ฝึกทักษะในการทำงาน ครูส่วนใหญ่เลือกสอนงานเลือกแขนงงาน เกษตรในกลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียน

ยาจิต สัมฤทธิ์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัด นครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนร้อยละ 58.83 จัดประสบการณ์การเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตัวเอง ครอบคลุมเรื่องกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาดโดยสอนเรื่องกระบวนการผลิตโดยการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ เรื่องการ เป็นผู้บริโภคที่ดีด้วยการบรรยาย และสอนเรื่องการตลาดโดยให้นักเรียนฝึกขายของในโครงการ

อาหารกลางวัน ส่วนเงินที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตครูส่วนใหญ่เก็บไว้เป็นทุนหมุนเวียนการผลิตต่อไป ผู้บริหารส่วนใหญ่มีแนวคิดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยมุ่งให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพได้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดคือ ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ และเลี้ยงปลา นโยบายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรคือ เพื่อให้การศึกษาแก่นักเรียนและประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

เทพี ไวประดับ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านสมรรถภาพทางการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี ผลในด้านความรู้ความเข้าใจด้านการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพปรากฏว่า ครูมีคว ามรู้ความเข้าใจในระดับมาก และเมื่อเทียบกับผลการประเมินนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับจังหวัดตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 จนถึงปีการศึกษา 2532 ปรากฏว่า คุณภาพนักเรียนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพอยู่ในเกณฑ์สูง เป็นที่น่าพอใจแสดงว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีประสิทธิภาพบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรที่มุ่งเน้นการปฏิบัติและกระบวนการทำงานที่เห็นได้ชัดเจน ครูจึงต้องพยายามทำความเข้าใจกระบวนการสอนและสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

อวยพร ศรีภา (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่าครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนและในห้องเรียนพบว่า ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่ได้จัดให้มีสถานที่ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติคือ แปลงเกษตร โรงฝึกงาน เรือนเพาะชำ ห้องปฏิบัติการกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ แต่พบว่า ยังมีปัญหาอยู่มากคือ แปลงเกษตรยังไม่เพียงพอ การจัดให้มีป้ายนิเทศ กระดานข่าวและการแสดงผลงานนักเรียนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ต่อสาธารณชนซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดนิทรรศการ ส่วนในห้องเรียนครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพใช้ผลงานนักเรียนในการตกแต่งห้องเรียนมีการจัดมุมหนังสือ และป้ายนิเทศในห้องเรียน ส่วนการจัดตั้งชุมนุมและกลุ่มสนใจส่วนใหญ่ไม่ได้จัดตั้ง การผลิตสื่อการสอนส่วนใหญ่ผลิตขึ้นใช้เองโดยงบประมาณของทางราชการ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่เตรียมการสอนโดยการจัดทำบันทึกการสอนไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ และมีการจัดเตรียมสื่อการสอนก่อนทำการสอน ส่วนวิธีสอนงานต่าง ๆ พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงทั้ง 3 งาน โดยการสอนงานบ้าน ส่วนใหญ่เน้นทักษะและกระบวนการในการปฏิบัติงาน การวัดผลและประเมินผล ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีตรวจผลงานนักเรียนโดยใช้แบบจัดอันดับคุณภาพ ด้านการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในห้องเรียนพบว่า ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนในทุก ๆ ด้าน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดขอสรุปได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพงานเลือก ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ผู้ที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นที่สำคัญก็คือ ครู เพราะเป็นผู้ใช้หลักสูตร แต่ในการพัฒนาหลักสูตรผู้จัดทำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรจึงจะสามารถพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาความรู้ของครูในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงและนำประสบการณ์ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน